

Hooiwagens 20-11-2022

Joke De Sutter

Jean Werts & Joke De Sutter

Hooiwagens - Opiliones

- **Alfabetische index**

- orde *Opiliones* - Hooiwagens

Hooiwagengalerij ARABEL

Order: Opiliones, Hooiwagens
Jan van Duinen

- Bibliografie

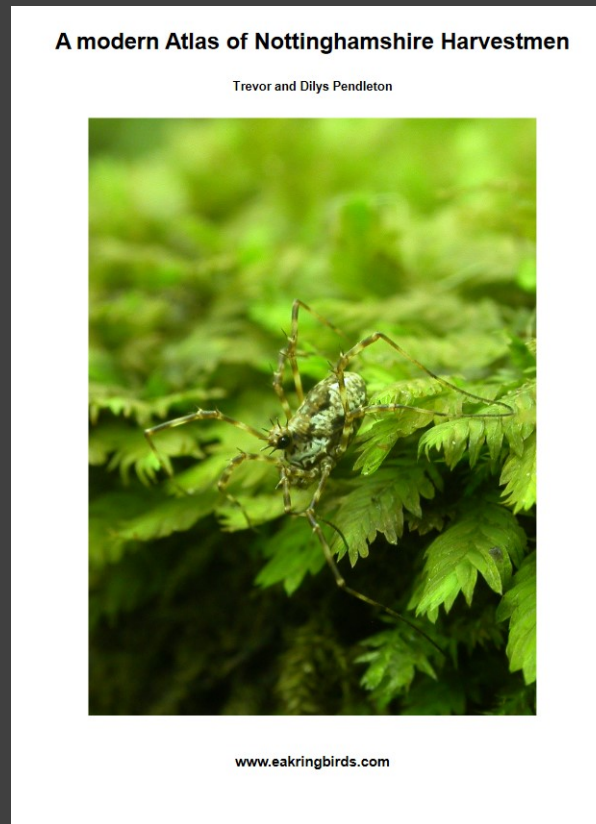
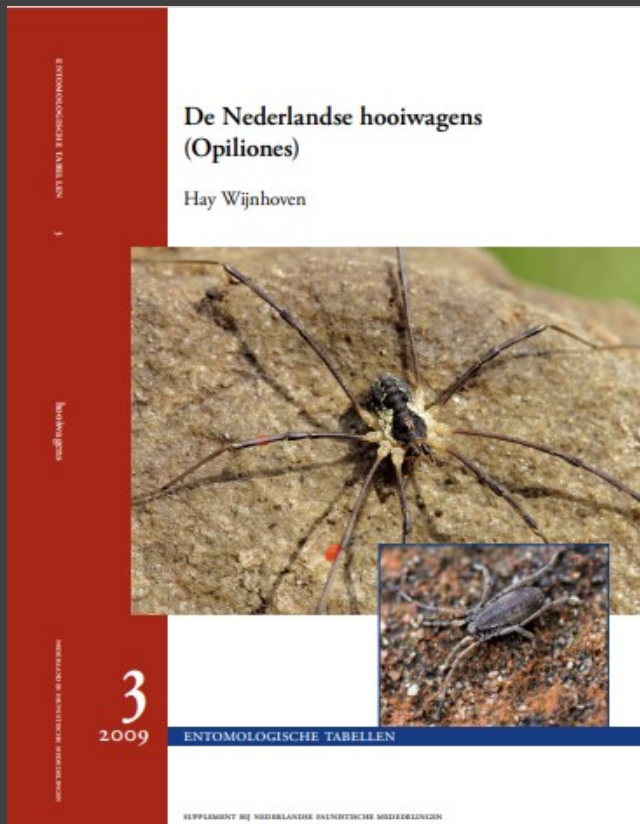

Orde Hooiwagens - *Opiliones*

- Bij de hooiwagens zijn net als bij de pseudoschorpioenen voor- en achterlichaam tot een compacte eenheid vergroeid. De twee ogen bevinden zich aan de zijden van een gemeenschappelijke, vaak duidelijk verheven oogheuvel, die zich meestal op de voorste helft van de romp bevindt, maar bij sommige soorten ook tot bijna het midden kan zijn verschoven. De cheliceren zijn als gesteelde scharen ontwikkeld en daarmee drieledig. De poten zijn in de meeste gevallen sterk verlengd en zijn de voetsegmenten door schijngewrichten nogmaals onderverdeeld, zodat deze zich zweepachtig rond plantendelen kunnen slingeren. In Midden-Europa komen ca. 50 soorten voor.
- [Hooiwagens systematiek](#)
- [Hooiwagens determinatiewerken](#)
- [Hooiwagens foto's & hyperlinken](#)

Hooiwagens determinatiewerken

Orde Hooiwagens - *Opiliones*

- familie *Ischyropsalididae*
- familie *Nemastomatidae*
- familie *Phalangidae*
- familie *Trogulidae*
- Slakkenhooiwagens
- Aardhooiwagens
- Echte hooiwagens
- Kaphooiwagens

Familie *Ischyropsalididae*
Slakkenhooiwagens

- genus *Ischyropsalis*

genus *Ischyropsalis*

- *Ischyropsalis hellwigi*

Familie *Nemastomatidae*

Aardhooiwagens

- genus *Mitostoma*
- genus *Nemastoma*
- genus *Paranemastoma*

genus *Mitostoma*

- *Mitostoma chrysomelas*

genus *Nemastoma*

- *Nemastoma bimaculatum*
- *Nemastoma dentigerum*
- *Nemastoma lugubre*

genus *Paranemastoma*

- *Paranemastoma quadripunctatum*

Familie *Phalangiidae* – Echte hooiwagens

- genus *Astrobonus*
- genus *Dicranopalpus*
- genus *Homalenotus*
- genus *Lacinius*
- genus *Leiobunum*
- genus *Lophopilio*
- genus *Megabunus*
- genus *Mitopus*
- genus *Nelima*

Familie *Phalangiidae*

- genus *Odiellus*
- genus *Oligolophus*
- genus *Opilio*
- genus *Paroligolophus*
- genus *Phalangium*
- genus *Platybunus*
- genus *Rilaena*

genus *Astrobunus*

- *Astrobunus laevipes*

genus *Dicranopalpus*

- *Dicranopalpus ramosus*
- Strekpoot

genus *Homalenotus*

- *Homalenotus quadridentatus*

Homalenotus

genus *Lacinius*

- *Lacinius ehippiatus*
- *Lacinius horridus*

genus *Leiobunum*

- *Leiobunum blackwalli*
 - *Leiobunum limbatum*
 - *Leiobunum religiosum*
 - *Leiobunum rotundum*
 - *Leiobunum rupestre*
 - *Leiobunum spec A.*
- Draadhooiwagen
 - Reuzenhooiwagen

genus *Lophopilio*

- *Lophopilio palpinalis*

genus *Megabunus*

- *Megabunus diadema*

genus *Mitopus*

- *Mitopus morio*

genus *Nelima*

- *Nelima doriae*
- *Nelima gothica*
- *Nelima sempronii*

genus *Odiellus*

- *Odiellus spinosus*

genus *Oligolophus*

- *Oligolophus hansenii*
- *Oligolophus tridens*
- Drietandhooiwagen

genus *Opilio*

- *Opilio canestrinii*
- *Opilio parietinus*
- *Opilio saxatilis*
- Rode hooiwagen
- Muurhooiwagen

genus *Paroligolophus*

- *Paroligolophus agrestis*
- Bonte hooiwagen

genus *Phalangium*

- *Phalangium opilio*
- Gewone hooiwagen

genus *Platybunus*

- *Platybunus pinetorum*

genus *Rilaena*

- *Rilaena triangularis*
- Voorjaarshooiwagen

Familie *Trogulidae* - Kaphooiwagens

- genus *Anelasmocephalus*
- genus *Trogulus*

genus *Anelasmoccephalus*

- *Anelasmoccephalus cambridgei*

genus *Trogulus*

- *Trogulus closanicus*
- *Trogulus nepaeformis*
- *Trogulus tricarinatus*

Anelasmacephalus cambridgei

Anelasmoccephalus cambridgei

- **Herkenning** Kleine (2,6-3,6 mm), bruine, gedrongen hooiwagen met korte poten een kap voor de ogen waaronder de kaken verborgen liggen.
- **Voorkomen** Algemeen in Zuid-Limburg, zeldzaam in het oosten van Limburg, Gelderland en Overijssel. Zeer moeilijk te vinden door schutkleur, verborgen leefwijze in de strooisellaag en kleine afmeting.
- **Biotoop** In graslanden, ruigten en bossen.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Anelasmoccephalus cambridgei

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

Jan van Duinen

Spider and Harvestman Recording Scheme website

Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Astrobus laevipes

Dick Belgers waarneming.nl

Astrobunus laevipes

- **Herkenning** Klein hooiwagen (2,6-3,8 mm), met korte poten. Zeer kenmerkend door rijen kegelvormige tanden op het achterlichaam. Donkergekleurd lichaam met lichte vlekken. Oogheuvel met witte tanden.
- **Voorkomen** Zeldzaam, alleen in het rivierengebied. De soort is pas in 2003 voor het eerst in ons land gevonden.
- **Biotoop** Voornamelijk in (meidoorn)struweel, maar ook in ruigten, dijkhellingen, puinhopen, en in aan de uiterwaarden grenzende bossen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren zijn het hele jaar te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Astrobus laevipes

JungleDragon

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

 Jan van Duinen

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Dicranopalpus ramosus

Strekpoot

De mannetjes hebben een zwarte band over de ogen.

Joke De Sutter

Dicranopalpus ramosus

Strekpoot

Joke De Sutter

Dicranopalpus ramosus

Strekpoot

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3-6 mm), met lange poten die in rust evenwijdig uitgestrekt worden. De palp heeft een lange apophyse, waardoor die gevorkt lijkt. Mannetjes hebben een donkere band over de ogen lopen. Vrouwtjes hebben een bochel aan het einde van achterlichaam.
- **Voorkomen** Zeer algemene en wijdverspreide soort, die pas in 1993 voor het eerst in ons land gevonden.
- **Biotoop** In elk denkbare biotoop, mits er opgaande begroeiing aanwezig is.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van juli tot februari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Dicranopalpus ramosus

Strekpoot

Les araignées de
Belgique et de France

WIKIPEDIA
De vrije encyclopedie

Van Hertum

Gezien in de Schansstraat

Waarnemingen.be

wildewijdewereld

YouTube^{BE}

Waarneming.nl

Nederlands Soortenregister

Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Homalenotus quadridentatus

Harry de Koning waarnemingen.be

Homalenotus quadridentatus

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3-4,5 mm), met korte poten. Zeer kenmerkend uiterlijk door de vier grote tanden achteraan het lichaam. Lichtgekleurd lichaam met lichte en donkere vlekken.
- **Voorkomen** Zeer algemeen in Zuid-Limburg. Zeldzaam in Midden-Limburg, Noord-Brabant en Zeeland (Zeeuws-Vlaanderen).
- **Biotoop** In allerlei biotopen zoals kalkgraslanden, andere graslanden, ruigten, bermen en bossen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren zijn het hele jaar te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Homalenotus quadridentatus

EIS-Kenniscentrum Insecten

Les araignées de
Belgique et de France

Waarnemingen.be

Waarneming.nl

JungleDragon

Spider and Harvestman Recording Scheme website

Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Ischyropsalis hellwigi

Diepzwarte basiskleur. Zeer krachtige en lange cheliceren. Eet overwegend slakken

Ischyropsalis hellwigi

- **Herkenning** Robuuste, zwarte hooiwagen (5,5-8 mm). Onmiskenbaar door enorme kaken.
- **Voorkomen** Slechts op een plek gevonden bij Winterswijk in de jaren 1960.
- **Biotoop** Vochtige bossen waar op slakken wordt gejaagd.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Ischyropsalis hellwigi

ein Projekt des
NATURKUNDEMUSEUM
KARLSRUHE

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Lacinius ephippiatus

Lacinius ephippiatus

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,7-4,8 mm) met vrij lange poten. Duidelijk donker zadel en een licht lichaam. Kan verward worden met *Oligolophus tridens* , maar de middelste tand van de drietand voor de oogheuvel is bij *L. ephippiatus* het dunst en even lang als de twee zijtanden. Femora van de poten met haren en stekels.
- **Voorkomen** Algemene soort in heel het land, maar wordt door strikte bodemgebonden levenswijze minder vaak waargenomen.
- **Biotoop** Komt in een zeer breed scala aan biotopen voor, van dichte bossen tot akkerranden en tuinen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren vanaf mei tot begin september.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Lacinius ephippiatus

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

 Jan van Duinen

Spider and Harvestman Recording Scheme website

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Lacinius horridus

Afro Brazilian wikimedia commons

Lacinius horridus

- **Lengte:** 4 – 6,9 mm.
- **Herkenning:** lichaam en poten bezet met krachtige doorns, met het blote oog zichtbaar. Oogheuvel met 2 rijen van 4 grote tanden. Drietand met opvallend lange dunne tanden, aan de basis vrijstaand, naar de top toe uiteenwijkend. Niet te verwarren met andere soorten.
- **Habitat:** warmte en droogte minnend. In open landschapstypen en in antropogene biotopen. Aan de voet van muren, onder stenen, hout, in graspollen en droog strooisel.
- **Fenologie:** volwassen dieren van in augustus tot in september. Niet in Nederland, maar kan verwacht worden. 1 vindplaats in België.

Bron: entomologische tabellen 3 De Nederlandse hooiwagens.

Lacinius horridus

Les araignées de
Belgique et de France

Spider and Harvestman Recording Scheme website

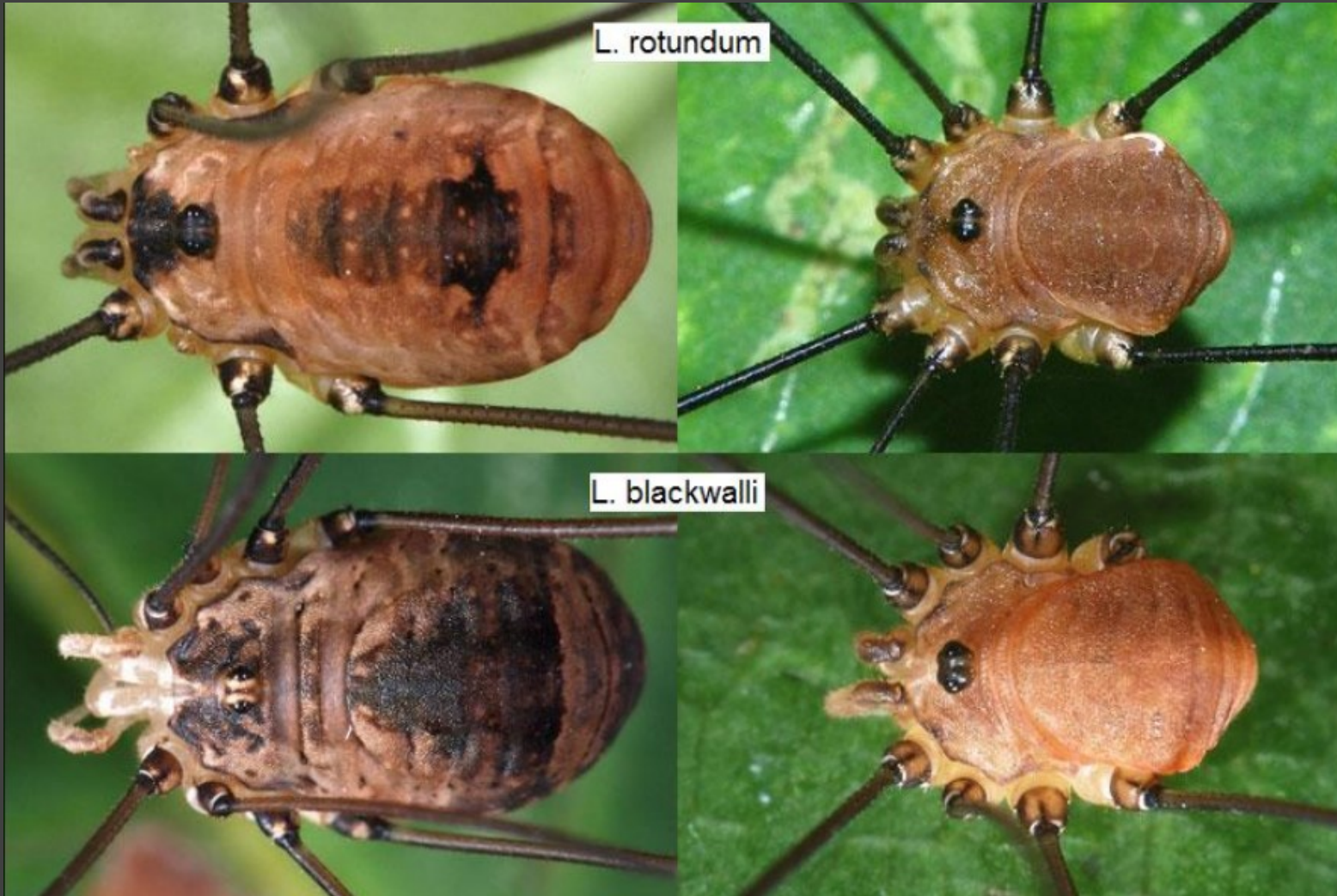
 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Leiobunum blackwalli

Vergelijking *L. blackwalli* – *L. rotundum*

Leiobunum blackwalli

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (2,5-5,2 mm), met zeer lange poten die bij het mannetje donker zijn en bij het vrouwtje licht. Lichte oogheuvel met een donkere middenstreep, bij sommige individuen is de oogheuvel echter helemaal donker. Mannetjes hebben een egaal roodbruin lichaam, vrouwtjes hebben een grillig zadel dat vaak de vorm van een driehoek heeft.
- **Voorkomen** Zeer algemeen in het hele land.
- **Biotoop** Vooral in voedselrijke, niet te droge vegetatie met opgaande begroeiing, zoals bossen en ruigten. Ook algemeen in hoogvenen. Klimt veel op muren, op boomstammen en in struiken en andere hoge planten.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van eind juli tot december.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Leiobunum blackwalli

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

NatureSpot
Recording the Wildlife of Leicestershire & Rutland

Spider and Harvestman Recording Scheme website

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Leiobunum limbatum

♂

Flickr.com

Leiobunum limbatum

- **Lengte:** 3,9 – 7,4 mm.
- **Herkenning:** groot met zeer lange poten. Mannetjes roodbruin, zijranden donkerbruin tot zwart. Zadeltekening aangeduid als een iets donkerder roodbruine middenbaan. Gebied voor de oogheuvel lichter, met enkele donkere vlekjes. Poten donkerbruin tot zwart. Femur van de palp aan de onderkant met doorns, aan de basis in het midden met een rij zwarte stekeltjes. Op de onderkant van de palptibia met een veld heel kleine stekeltjes. De palptars zonder stekeltjes aan de onderzijde aan de top naar binnen gebogen. Bij vrouwtjes grondkleur roodbruin, met blauwgrijze en donkere vlekken, die achter op het abdomen een donkere dwarsband vormen. Voor de oogheuvel licht, met enkele donkere vlekjes.
- **Habitat:** in vochtige tot relatief droge loof- en naaldbossen, maar ook in meer open gebieden. Tegen rotswanden, geërodeerde steilwanden en muren.
- **Fenologie:** volwassen dieren van juli tot eind december. Niet inheems, lijkt zich recent uit te breiden.

Bron: entomologische tabellen 3 De Nederlandse hooiwagens.

Leiobunum limbatum

Les araignées de
Belgique et de France

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Leiobunum religiosum

Leibobunum religiosum

- **Herkenning** Grote hooiwagen (4-7,5 mm), met zeer lange bruine poten. Makkelijk herkenbaar door de donkere streep over de coxa van de poten (het pootdeel dat onder het lichaam zit). Mannetjes zijn bont getekend, met een opvallend zwart zadel op het geelwitte lichaam. Vrouwtjes hebben een zadel dat bestaat uit afwisselden donkerbruine en roodbruine dwarsbanden.
- **Voorkomen** Alleen van de Maasvlakte bekend.
- **Biotoop** Bekend uit stenige omgevingen, zowel grotten als muren. De soort komt oorspronkelijk uit de Alpen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van augustus tot november.
- **Bron:** Nederlands Soortenregister

Leiobunum religiosum

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Leiobunum rotundum

Draadhooiwagen

William Slosse

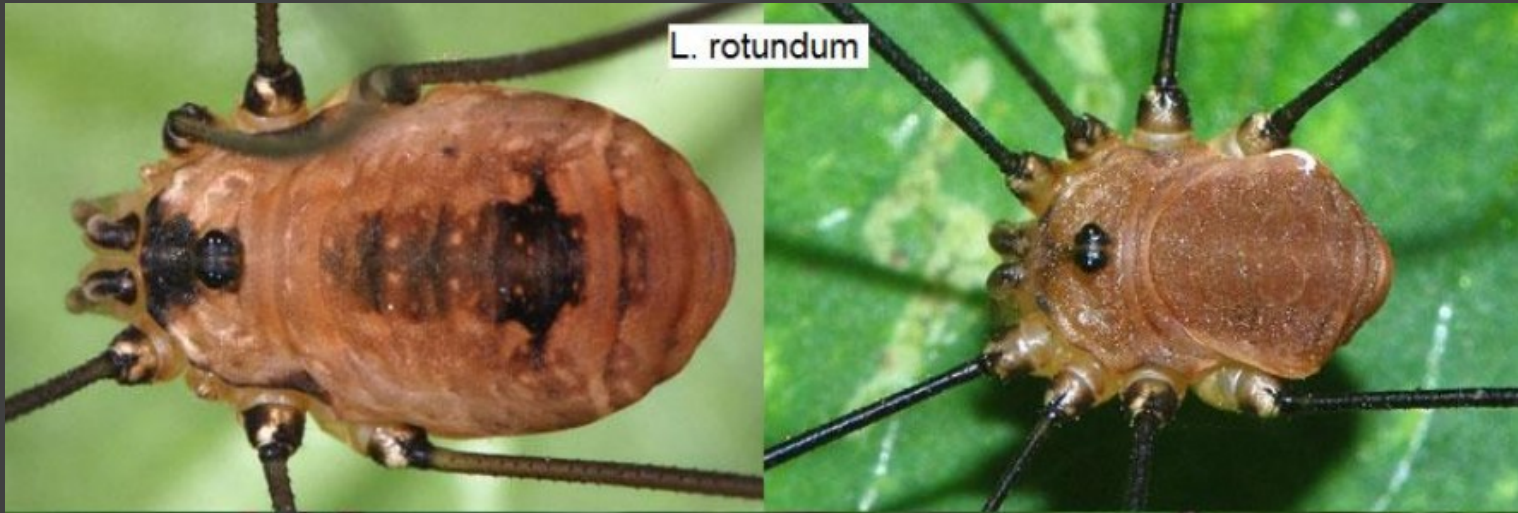

© VICTOR SWAN

Victor Swan

Vergelijk *L. rotundum* – *L. blackwalli*

Draadhooiwagen

Leiobunum rotundum

Draadhooiwagen

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3-5,5 mm), met zeer lange donkere poten. Donkere oogheuvel met een lichte middenstreep. Mannetjes hebben een egaal roodbruin lichaam, vrouwtjes hebben een zadel dat recht naar achteren loopt en op het eind naar twee kanten toe uitsteekt.
- **Voorkomen** Zeer algemeen in het hele land.
- **Biotoop** Vooral in voedselrijke, niet te droge vegetatie met opgaande structuren, zoals bossen en ruigten. Veel in het agrarische gebied en de uiterwaarden, bijvoorbeeld langs de randen van weilanden en op erven. Klimt veel tegen muren, tegen boomstammen en in struiken en andere hoge planten.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van eind juni tot eind november.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Leiobunum rotundum

Draadhooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

 YouTube^{BE}

Spider and Harvestman Recording Scheme website

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Leiobunum rupestre

Leiobunum rupestre

- **Lengte:** 3,6 – 6,4 mm. Poot II tot ongeveer 65 mm.
- **Herkenning:** vrij fors met zeer lange poten. Mannetjes zwart met een zwakke blauwgroene metaalglans en met een lichte vlek links en rechts van de oogheuvel. Soms lopen de vlekken door tot op het abdomen. Palptibia aan de onderkant met een dicht veld stekeltjes. Palptars zwak naar binnen gebogen, geen stekeltjes aan de onderzijde. Trochanters van de poten licht (verschil met *L. sp A*). Vrouwtjes met een donkere onregelmatig begrensde zadeltekening met grillige vlekken, vooral op de achterste helft van het abdomen. Trochanters licht.
- **Habitat:** in beuken- en naaldbossen, in gebergten doordringend boven de boomgrens.
- **Fenologie:** volwassen dieren van begin augustus tot eind oktober. Niet inheems, misschien in het oosten.

Bron: entomologische tabellen 3 De Nederlandse hooiwagens.

Leiobunum rupestre

Leiobunum sp. A
Reuzenhooiwagen

Leibunum sp. A

Reuzenhooiwagen

- LET OP!!! Dit is geen verzamelsoort!!! Het is een Leibunum die nog niet gedetermineerd kon worden.
- Deze geïmporteerde hooiwagen is bezig Europa te veroveren, maar de herkomst en soortnaam zijn nog niet bekend. Ze zitten bijna altijd op muren, onder dakgoten e.d. in groepen die uit meer dan 1000 ex. kunnen bestaan! Hij was eerst vrij zeldzaam, maar dat is intussen 'vrij algemeen' geworden. De status kan snel veranderen... Dus als je grote groepen zwarte hooiwagens op muren ziet zitten: graag melden (lieft met foto). !
- Nederlandse vindplaatsen tot en met 2007: Asperen, Osdorp, Westzaan, aan de Waal (van Druten tot Spijk)
- Inmiddels (2011) van veel meer plaatsen bekend, vooral uit Noord-Holland en het rivierengebied, bij Utrecht en Rotterdam en in Zeeland.
- In 2013 aanwezig op veel plaatsen in de Randstad, het rivierengebied en incidenteel in de meer noordelijke provincies en in Limburg. Blijft zich gestaag uitbreiden. Vaak in gemengde groepen met *L. rotundum*. Validatie van deze soort alleen met foto's (tenzij je de soort goed kent).

Leiobunum sp. A

Reuzenhooiwagen

- Volgens de laatste inzichten is deze soort zeer nauw verwant aan dieren van het Iberisch Schiereiland.
- Wijnhoven, Hay; Schonhofer, Axel L.; Martens, Jochen (2007) An unidentified harvestman *Leiobunum sp.* alarmingly invading Europe. - *Arachnologische Mitteilungen*, Vol.34, pp.27-38. (PDF)
- Wijnhoven, Hay (2011) Notes on the biology of the unidentified invasive harvestman *Leiobunum sp.* (Arachnida: Opiliones). - *Arachnologische Mitteilungen*, Vol.41, pp.17-30. (PDF)
- Wijnhoven, Hay (2010) Opilionieuws. Nieuwsbrief van de werkgroep hooiwagens EIS-Nederland Jaargang 4, nummer 5 in *Nieuwsbrief SPINED*, Vol.29, pp.32-36. PDF (relaas over gelijkende soorten in Marokko en Portugal)
- Vierbergen, Bert; Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit; Nationaal Referentie Centrum; Wijnhoven, Hay; EIS-Nederland (2014) Hoe komt de reuzenhooiwagen in Noordwest-Europa? in *Kijk op exoten*, Vol.7, pp.2-3. (Genetisch identieke beesten in lading uit China! Dit wijst er op dat de soort via containervervoer verspreid kan worden).
- Originale tekst H. Wijnhoven, geactualiseerd sep. '20 DT.

Leiobunum sp. A

Reuzenhooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

[Spider and Harvestman Recording Scheme website](#)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Lophopilio palpinalis

Lophopilio palpinalis

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (2,8-4 mm) met vrij korte poten. Lichaam is roodbruin van kleur en het zadel is meestal nauwelijks zichtbaar. Oogheuvel met twee rijen tanden, waarvan de tweede tand opvallend langer is. Drietand voor oogheuvel wijst schuin naar voren en de middelste tand is het grootst.
- **Voorkomen** Algemeen in het hele land, maar deze kleine donkere soort leeft vrij verscholen in de strooisellaag en wordt niet zo vaak waargenomen.
- **Biotoop** In bossen, ruigten en graslanden.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren vanaf augustus tot eind december of bij zachte winters tot in januari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Lophopilio palpinalis

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

Spider and Harvestman Recording Scheme website

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Megabunus diadema

Megabunus diadema

- Lengte: 2,6 – 3,7 mm.
- Herkenning: klein met lange dunne poten. Oogheuvel groot en met links en rechts een kroon van 5 zeer lange spitse tanden. Femur van de palp aan de onderkant bezet met lange tanden. Palppatella en palptibia met stomp uitsteeksel. Kan niet met andere soorten verward worden.
- Habitat: gebonden aan plaatsen met een hoge luchtvochtigheid. Op rotsen en boomstammen. Vaak in de nabijheid van zee-kusten. Voortplanting parthenogenetisch, mannetjes zijn zeer zeldzaam.
- Dankzij een gedocumenteerde melding in waarnemingen.be kon de soort *Megabunus diadema* voor het eerst in België worden aangetoond. (Natuurpunt 27-1-2019).

Bron: entomologische tabellen 3 De Nederlandse hooiwagens.

Megabunus diadema

Les araignées de
Belgique et de France

 YouTube^{BE}

[Spider and Harvestman Recording Scheme website](#)

 [Waarnemingen.be](#)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Mitopus morio

Donkere hoekig ingekerfde zadeltkening
Alpiene dieren meestal wit gestrept
Van laagland tot in het hooggebergte

Mitopus morio

- **Herkenning** Grote, tot zeer grote hooiwagen (4,2-8 mm), met lange poten. Mannetje zeer contrastrijk met het zwarte zadel op de geelwitte lichaam. Vrouwtjes minder contrastrijk, met soms bruine, gele of oranje kleurzwemen. Vrouwtjes kunnen verward worden met *Phalangium opilio*, maar *M. morio* heeft palpen met donkere pigmentering.
- **Voorkomen** Algemeen in het hele land.
- **Biotoop** Vooral in voedselrijke, niet te droge vegetatie, zoals bossen, ruigten, dijken, bermen en de randen van weilanden.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren vanaf juni tot november.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Mitopus morio

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

[Spider and Harvestman Recording Scheme website](#)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Mitostoma chrysomelas

Mitostoma chrysomelas

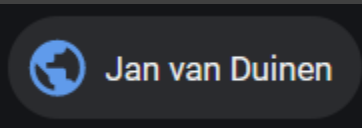
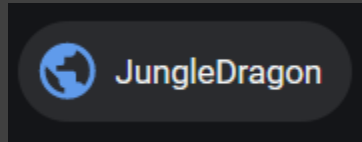
- **Herkenning** Kleine soort (1,3-2 mm), met lange zwarte poten. Donkerbruin met goudgele vlekken. Palpen altijd in kenmerkende 'teruggevouwen' stand. Gehele rugzijde bedekt met rijen ankervormige tanden.
- **Voorkomen** Verspreid over het hele land, vaak in lage dichtheden.
- **Biotoop** Voornamelijk in bossen met veel dood hout en een dikke strooisellaag, ook in parken en soms in graslanden.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Mitostoma chrysomelas

Les araignées de
Belgique et de France

www.eakringbirds.com

Nemastoma bimaculatum

Paul & Marianne waarnemingen.be

Nemastoma bimaculatum

- **Herkenning** Kleine bodembewonende hooiwagen (2,0-2,5 mm) met korte poten. Het lichaam is zwart met twee opvallende witte vlekken die aan de zijkant een inkeping hebben.
- **Voorkomen** Algemeen onder de grote rivieren. Daarboven wijdverspreid, maar zeldzaam.
- **Biotoop** In allerlei biotopen. Met name zeer talrijk op kalkrijke en leemhoudende bodems.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soorteregister

Nemastoma bimaculatum

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

www.eakringbirds.com

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Nemastoma dentigerum

Rens Hendrickx waarnemingen.be

Nemastoma dentigerum

- **Herkenning** Kleine bodembewonende hooiwagen (2,0-2,5 mm) met korte poten. Het gehele lichaam is zwart.
- **Voorkomen** Wijdverbreid op kleigronden, zowel langs de rivieren als in West-Nederland. Soms ook op andere bodemtypen als die aan kleigronden grenzen.
- **Biotoop** In allerlei biotopen: graslanden, ruigten en bossen.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Nemastoma dentigerum

Les araignées de
Belgique et de France

Jan van Duinen

 Waarnemingen.be

JungleDragon

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Nemastoma lugubre

Een van de kleinste hooiwagens
Zwart met twee zilveren vlekken.
Meestal in schaduwrijke bossen

Nemastoma lugubre

- **Herkenning** Kleine bodembewonende hooiwagen (1,5-2,5 mm) met korte poten. Het lichaam is zwart met twee opvallende witte vlekken die afgerond rechthoekig zijn. Incidenteel ontbreken deze witte vlekken en dan te verwarren met *N. dentigerum*.
- **Voorkomen** Algemeen in het hele land op zandbodems, op veengronden en in kalkrijke gebieden.
- **Biotoop** In allerlei biotopen, mits er een strooisellaag aanwezig is.
- **Fenologie adult** Gehele jaar aanwezig als adult.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Nemastoma lugubre

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Nelima doriae

♂

wikipedia

♀

Nelima doriae

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,2-5,3 mm), met lange poten. Lichaam zonder tanden, maar op de oogheuvel kleine tandjes aanwezig (dit is een onderscheid met *Leiobunum*-soorten, die ook op de oogheuvel geen tanden hebben). Mannetjes (geel)bruin gekleurd met kleine vlekjes, vrouwtjes grijs met steenrood zadel en lichte achterzijde van lichaam. Tandjes op femur en tibia van de palp. Zeer moeilijk te onderscheiden van andere *Nelima*-soorten.
- **Voorkomen** Pas in 2006 voor Nederland ontdekt langs de Maas, inmiddels ook uit Zeeland en Zuid-Holland bekend.
- **Biotoop** In ruderaal begroeiing van bermen, ruigten en bosschages.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren zijn een groot deel van het jaar te vinden, behalve in januari en februari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Nelima doriae

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Jan van Duinen

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Nelima gothica

Johan Bink waarneming.nl

Nelima gothica

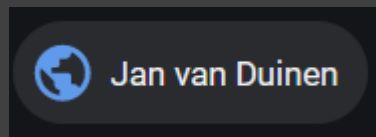
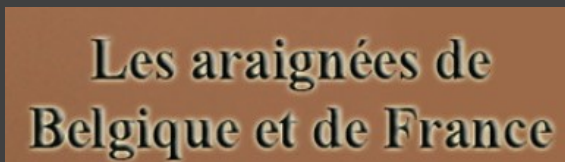
- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,5-4,7 mm), met lange poten. Lichaam zonder tanden, maar op de oogheuvel kleine tandjes aanwezig (dit is een onderscheid met *Leiobunum*-soorten, die ook op de oogheuvel geen tanden hebben). Dieren (geel)bruin gekleurd met kleine vlekjes. Kleine tanden op tibia van de palp. Zeer moeilijk te onderscheiden van andere *Nelima*-soorten.
- **Voorkomen** Nog niet uit Nederland bekend.
- **Biotoop** Langs de kust in lage begroeiingen, graslanden en tussen rotsen of stenen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van augustus tot oktober.
- **Bron:** Nederlands soortenregister.

Nelima gothica

19-10-2015 Een tweede nieuwe
hooiwagensoort van de Maasvlakte

Nelima sempronii

Sebastiaan Stevens waarnemingen.be

Nelima sempronii

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,5-6,6 mm), met lange poten. Lichaam zonder tanden, maar op de oogheuvel kleine tandjes aanwezig (dit is een onderscheid met *Leibunum*-soorten, die ook op de oogheuvel geen tanden hebben). Mannetjes (geel)bruin gekleurd met kleine vlekjes, vrouwtjes grijs met op het einde van het achterlichaam lichte en donkere vlekken. Geen tanden op femur en tibia van de palp (bij mannetjes wel kleine tandjes op palptars). Zeer moeilijk te onderscheiden van andere *Nelima*-soorten.
- **Voorkomen** In 2004 voor Nederland ontdekt in de Gelderse Poort, pas in 2013 een tweede locatie gevonden langs het Hollands Diep.
- **Biotoop** In ruderaal begroeiing van dijken, bermen, ruigten en bosschages.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van begin augustus juni tot eind november.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Nelima sempronii

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Jan van Duinen

 YouTube^{BE}

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Odiellus spinosus

Gunter Stoops waarnemingen.be

Odiellus spinosus

- **Herkenning** Onze grootste hooiwagen, met een fors lichaam (7-9,5 mm), maar wel met korte poten. Zadel is duidelijk en aan de achterzijde zwart. De forse drietand bestaat uit brede kegelvormige tanden.
- **Voorkomen** Algemeen, vooral in het stedelijk gebied. Elders zeldzaam.
- **Biotoop** Warmteminnende soort die zeer algemeen is in tuinen, maar toch slechts zelden wordt waargenomen. Wordt daarnaast soms gevonden in open, warme bossen of graslanden.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van juli tot december.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Odiellus spinosus

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}
♀

 YouTube^{BE}
♂

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Oligolophus hansenii

Oligolophus hanseni

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,3-4,8 mm) met vrij korte poten. Lichaam is grijs, soms blauwig, en heeft dwarse rijen witte stipjes. Drietand voor oogheuvel wordt geflankeerd door extra tanden en wijst vrijwel recht omhoog, de middelste tand is het langst.
- **Voorkomen** Vooral zeer algemeen in de duinen. Op de binnenlandse zandgronden ook algemeen, in het noorden algemener dan in het zuiden.
- **Biotoop** In bossen, ruigten en soms heideterreinen, soms ook in tuinen of parken. Klimt vaak in de vegetatie.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van september tot februari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Oligolophus hanseni

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Oligolophus tridens

Drietandhooiwagen

Joke De Sutter Moretusbos 2019/09

Oligolophus tridens

Drietandhooiwagen

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (3,4-5,2 mm) met vrij korte poten. Lichaam is vaak licht gekleurd en het donkere zadel, dat op het achterlijf recht uitloopt, is dan duidelijk. Drietand voor oogheuvel is vrij klein en wijst bijna recht omhoog, de middelste tand is het grootst.
- **Voorkomen** Zeer algemeen in het hele land.
- **Biotoop** In bossen, ruigten en graslanden, ook in tuinen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van augustus tot december.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Oligolophus tridens

Drietandhooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Opilio canestrinii

Rode hooiwagen

Lichaam van het mannetje geelbruin tot oranje

Vrouwtje met onduidelijke zadeltekening

Op huismuren meestal de meest algemene hooiwagen.

Opilio canestrinii

Rode hooiwagen

Opilio canestrinii

Rode hooiwagen

- **Herkenning** Grote hooiwagen (3,8-8 mm), bleekgeel of oranje(geel) gekleurd. Geen zadel. Lange poten, bij mannetjes donkerbruin en bij vrouwtjes lichtbruin. Dunne lichtbegrensde donkere dwarsstreepjes op het lichaam.
- **Voorkomen** Zeer algemene soort, die pas in 1991 voor het eerst in ons land gevonden.
- **Biotoop** In elke biotoop, mits er opgaande begroeiing aanwezig is.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van eind juni en in zachte winters tot in februari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Opilio canestrinii

Rode hooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Opilio parietinus
Muurhooiwagen

Opilio parietinus

Muurhooiwagen

- **Herkenning** Grote grijze hooiwagen (4-7,8 mm) met lange poten en geen (of een vaag) zadel. Donkere banden op het lichaam en stevige tanden (maar geen drietand) voor de oogheuvel.
- **Voorkomen** Vroeger een algemene soort, nu vrijwel verdwenen door verdringing door de nieuwe soort *O. canestrinii*. Verspreid over het land zijn kleine relictpopulaties te verwachten.
- **Biotoop** Een echte cultuurvolger die meestal dicht bij de mens op muren is te vinden, maar ook wel op boomstammen en in bosschages.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren vanaf augustus tot begin december.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Opilio parietinus

Muurhooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [YouTube](#)^{BE}

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 [Nederlands Soortenregister](#)
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Opilio saxatilis

Marie-Christine Guégan waarnemingen.be

Opilio saxatilis

- **Herkenning** Middelgrote grijze hooiwagen (3-5,8 mm) met duidelijke lichte streep over het lichaam. Donkere banden op het lichaam en stevige tanden (maar geen drietand) voor de oogheuvel. Opvallend dik eerste pootpaar.
- **Voorkomen** Algemene soort in heel het land, in West-Nederland het meest talrijk.
- **Biotoop** Vaak in voedselrijke omgeving, zoals langs weilanden, in bermen en in de uiterwaarden. Ook in allerlei andere graslanden en in ruigten, soms ook in tuinen. Nauwelijks in bossen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van juli tot in december.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Opilio saxatilis

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [YouTube^{BE}](#)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 [Nederlands Soortenregister](#)
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Paranemastoma quadripunctatum

Paranemastoma quadripunctatum

- **Herkenning** Middelgrote zwarte hooiwagen (3,5-4), met vrij korte poten. Voor twee 8-vormige gele vlekken en achteraan het lichaam nog enkele kleine vlekjes.
- **Voorkomen** Algemeen in Zuid-Limburg en zeldzaam in het oosten van ons land tot Drenthe in het noorden.
- **Biotoop** Voornamelijk in vochtige bossen, in Zuid-Limburg ook in andere biotooptypen, tot kalkgraslanden aan toe.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Paranemastoma quadripunctatum

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Paroligolophus agrestis
Bonte hooiwagen

Paroligolophus agrestis

Bonte hooiwagen

- **Herkenning** Middelgrote hooiwagen (2,8-4,6 mm) met vrij korte poten. Zadel heeft een steenrode middenbaan. Oogheuvel heeft geen tanden, maar slechts enkele staande haren. Kleine drietand met slechts twee tanden er achter.
- **Voorkomen** Een van de meest algemene en wijdverspreide soorten in ons land.
- **Biotoop** Komt in een zeer breed scala aan biotopen voor, mits er iets van begroeiing is.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van juli tot in februari.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Paroligolophus agrestis

Bonte hooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 YouTube^{BE}

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Phalangium opilio

Gewone hooiwagen

Mannetje met lange
cheliccerhoortjes.
Vrouwtjes met markante
zadeltekening.
Overwegend op open plekken.

© Victor Swan

Phalangium opilio

Gewone hooiwagen

Joke De Sutter

Phalangium opilio

Gewone hooiwagen

- **Herkenning** Grote hooiwagen (4,3-7,7 mm) met lange poten en een grijs zadel en een wittige achtergrondkleur. Lange dunne palpen. De mannen hebben rode kaken met een naar boven gerichte verlenging.
- **Voorkomen** Zeer algemeen in Nederland.
- **Biotoop** Een van de weinige hooiwagensoorten die goed bestand zijn tegen droogte. Zeer algemeen in woonwijken, natuurontwikkelingsterreinen, gazons en anderen graslanden, heidevelden, akkerranden, bermen en zelfs stuifzanden.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren zijn er van half mei tot begin december. Tijdens deze periode kunnen ook continu juvenielen aangetroffen worden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Phalangium opilio

Gewone hooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Platybunus pinetorum

Platybunus pinetorum

- **Herkenning** Grote donkere hooiwagen (5-8 mm) met lange poten. Lichaam van mannetjes erg donker, bij vrouwtjes wat lichter met donker zadel. De oogheuvel is breder dan lang.
- **Voorkomen** Nog niet erg algemeen, maar de soort breidt zich uit, nadat hij pas in 1998 voor het eerst in Nederland is aangetroffen.
- **Biotoop** In bossen, de juvenielen in de strooisellaag en de volwassenen hoger in de vegetatie, vaak op boomstammen.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van eind maart tot eind juni.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Platybunus pinetorum

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [YouTube^{BE}](#)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Rilaena triangularis

Voorjaarshooiwagen

Joke De Sutter Bospolder Ekeren 2021/05

Rilaena triangularis

Voorjaarshooiwagen

- **Herkenning** Grote bruine hooiwagen (3,5-7 mm) met lange poten. Vrouwtjes met duidelijk, mannetjes met vaag zadel. Oogheuvel met twee rijen duidelijke tanden, minder breed dan van *Platybunus pinetorum*. Mannetje met uitsteeksel op het tweede kaaklid.
- **Voorkomen** Een van de meest algemene en wijdverbreide soorten in ons land.
- **Biotoop** Komt in een zeer breed scala aan biotopen voor, ontbreekt alleen in de allerdroogste gebieden.
- **Fenologie adult** Volwassen dieren van eind maart tot juli.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Rilaena triangularis

Voorjaarshooiwagen

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 YouTube^{BE}

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Trogulus nepaeformis

Lichaam plankachtig plat.
Lichaam meestal met aarde bedekt.
Op vochtige, schaduwrijke plaatsen in
gebergte.

Trogulus nepaeformis

- **Herkenning** Grote (6,5-7,8 mm), bruine afgeplatte hooiwagen met korte poten een kap voor de ogen waaronder de kaken verborgen liggen. Makkelijk te verwarren met de twee andere *Trogulus*-soorten in ons land. Maar bij *T. nepaeformis* liggen er 7-8 korrels tussen de ogen en is de tars korter dan de metatars.
- **Voorkomen** Zeer zeldzaam, alleen in Zuid-Limburg. Moeilijk te vinden door schutkleur en verborgen leefwijze in de strooisellaag.
- **Biotoop** In graslanden, ruigten en bossen. Deze hooiwagen eet huisjesslakken.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soortenregister

Trogulus nepaeformis

Les araignées de
Belgique et de France

 Waarnemingen.be

 Waarneming.nl

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Trogulus tricarinatus

juveniel

Trogulus tricarinatus

- **Herkenning** Middelgrote (5,1-5,9 mm), bruine afgeplatte hooiwagen met korte poten en een kap voor de ogen waaronder de kaken verborgen liggen. Makkelijk te verwarren met de twee andere *Trogulus*-soorten in ons land. Maar bij *T. tricarinatus* liggen er vier korrels tussen de ogen, terwijl bij de andere soorten dat er 7 tot 10 zijn.
- **Voorkomen** Niet zeldzaam in het oostelijke rivierengebied. Daarnaast ook in het oosten van Limburg, Gelderland en Noord-Brabant. Moeilijk te vinden door schutkleur en verborgen leefwijze in de strooisellaag.
- **Biotoop** In graslanden, ruigten en bossen. Deze hooiwagen eet huisjesslakken.
- **Fenologie adult** Gehele jaar als adult te vinden.
- **Bron:** Nederlands soorteregister

Trogulus tricarinatus

Les araignées de
Belgique et de France

 [Waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be)

 [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

 YouTube^{BE}

 Nederlands Soortenregister
Overzicht van de Nederlandse biodiversiteit

Alfabetische index

- A B C D E F G H I
J K L M N O P Q
R S T U V W X Y Z

A

- *Anelasmoccephalus cambridgei*
- *Astrobunus laevipes*

B

- Bonte hooiwagen

D

- *Dicranopalpus ramosus*
- Draadhooiwagen
- Drietandhooiwagen

G

- Gewone hooiwagen

H

- *Homalenotus quadripunctatus*
- hooiwagen (Gewone)

- *Ischyropsalis hellwigi*

L

- *Lacinius ephippiatus*
- *Lacinius horridus*
- *Leiobunum blackwalli*
- *Leiobunum limbatum*
- *Leiobunum rotundum*
- *Leiobunum religiosum*
- *Leiobunum rupestre*
- *Leiobunum sp. A*
- *Lophopilio palpinalis*

M

- *Megabrunus diadema*
- *Mitopus morio*
- *Mitostoma chrysomelas*
- Muurhooiwagen

N

- *Nelima doriae*
- *Nelima gothica*
- *Nelima sempronii*
- *Nemastoma bimaculatum*
- *Nemastoma dentigerum*
- *Nemastoma lugubre*

O

- *Odiellus spinosus*
- *Oligolophus hanseni*
- *Oligolophus tridens*
- *Opilio canestrinii*
- *Opilio parietinus*
- *Opilio saxatilis*

P

- *Paranemastoma quadripunctatum*
- *Paroligolophus agrestis*
- *Phalangium opilio*
- *Platybunus pinetorum*

R

- Reuzenhooiwagen
- *Rilaena triangularis*
- Rode hooiwagen

S

- Strekpoot

T

- *Trogulus nepaeformis*
- *Trogulus tricarinatus*

V

- Voorjaarshooiwagen

Bibliografie

- [https://determineren.nederlandsesoorten.nl/linnaeus ng/](https://determineren.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/)
- <https://belgianspiders.be>
- <http://www.janvanduinen.nl>
- <http://srs.britishspiders.org.uk>
- <http://www.eakringbirds.com>
- <https://waarneming.nl>
- <https://waarnemingen.be>
- <https://arachno.piwigo.com>
- <https://www.nederlandsesoorten.nl>
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hoofdpagina>
- <http://www.wildewijdewereld.nl>
- <https://van-hertum.be>
- <https://www.eis-nederland.nl>
- <https://www.spinnen-nationalpark-schwarzwald.de>
- <http://wiki.arages.de/index.php?title=Hauptseite>
- <https://www.naturetoday.com/intl/nl/home>
- <https://www.youtube.com>

